

De mindste børn lærer ikke af sig selv

Godt samspil med voksne er fundamentet for børns læring, og derfor er mange spædbørn i udsatte familier bagud fra start. At fjerne den ulighed kræver tidlige indsatser, forældreinvolvering og vuggestuer af høj kvalitet, vurderer psykologiprofessor **Charlotte Ringsmose**.

K

Kinesiske babyer skriger på en anden måde end danske – og for en af landets førende eksperter i børns læring Charlotte Ringsmose er det en illustration af, at sprog og kultur slår

igennem meget tidligt i børnenes læring.

– Det lille barn er helt vildt læringsparat lige fra det øjeblik, det bliver født. På intet senere tidspunkt i livet er potentialet for læring større end i de tidligste leveår, siger hun.

Dette pivåbne vindue for læring, som alle børn fødes med, har psykologer døbt *the window of opportunity*, men paratheden til læring er ikke nok. →

Mange tror stadig, at omsorg for spædbørn alene handler om tør ble, mad og søvn, men det rækker ikke.

Charlotte Ringsmose, psykolog, professor på DPU

Spædbørns store potentiale forløses kun i mødet med voksens omsorg, fastslår Charlotte Ringsmose, psykolog, professor på Danmarks institut for Pædagogik og Uddannelse (DPU) og medlem af Rådet for Børns Læring.

– De mindste børn lærer ikke af sig selv, som man troede tidligere. I dag ved vi, at de mindste børn kun lærer, når voksne omsorgspersoner engagerer sig i barnet og indgår i et stabilt samspil med det.

APPETIT PÅ LÆRING

Blandt forskere i hele verden og på tværs af forskningsmiljøer er der i dag bred enighed om og evidens for, at relationen til voksne er helt afgørende for det lille barns mulighed for at udvikle sociale, personlige og faglige kompetencer. Alligevel er det endnu ikke *alment* kendt og anerkendt, vurderer Charlotte Ringsmose. Mange kommuner, dagtilbud og forældre har endnu ikke samme indsigt, og det er meget vigtigt at råde bod på, fastslår hun.

– Mange tror stadig, at omsorg for spædbørn alene handler om tør ble, mad og søvn, men det rækker ikke. Omsorgspersoner skal også stimulere barnet, når det er vågent. Det er afhængigt af en kontakt og opmærksomhed, der er nøje afstemt med barnets behov og appetit – også på læring.

Det før-verbale samspil har stor betydning for barnets sproglige og kognitive udvikling, og mange forældre evner intuitivt dette vigtige relationelle samspil med deres baby. Men langt fra alle, og de udsatte børn bliver udsatte meget tidligt i livet, eksempelvis vil en kun otte uger gamle babys indlæring være påvirket, hvis moren er depressiv.

Det kan være fatalt for indlæringsevnen hos udsatte børn, der heller ikke får dette vigtige samspil i kontakten med andre voksne, eksempelvis i vuggestuen.

– Det tidlige samspil bygger et stillads for læring op i løbet af barnets to første leveår. Sker det ikke, er barnet dårligere stillet end andre børn. De har mindre af den sociale kapital, som kulturel kapital hviler på, og det skader dem også kognitivt, forklarer Charlotte Ringsmose.

Ny hollandsk forskning viser, at sensitiv og responsiv omsorg decideret gør børn mere intelligente:

– Det har længe været kendt, at omsorgssvigt betyder, at børn ikke udvikler sig så godt. Nu ved vi også, at den rette omsorg gør børn mere intelligente.

At komme bagud på læring som spæd er dermed meget svært senere at kompensere for.

TIDLIG HJÆLP TIL FORÆLDRE

Tidlige indsatser med forældrene i fokus er Charlotte Ringsmoses vigtigste bud på at give spædbørn i udsatte familier de bedste betingelser for at tilegne sig sociale, personlige og faglige kompetencer. Sæt om muligt ind, allerede mens barnet ligger i sin mors mave, lyder hendes råd:

– Forældreindsatser har størst betydning, for de er tættest på barnet i de første helt vitale år. Lav alliancer med forældrene, og lær dem god relationsdannelse, gerne inden barnet er født.

Læringspotentialet hos det lille barn er så stærkt, at det skaber mønstre med det samme – også hvis det er en dårlig eller svag relationsdannelse, det oplever.

BEDRE DAGTILBUD

Professorens andet råd er at sikre, at børn fra hjem uden tilstrækkelig stærk relationsdannelse får plads i vuggestuer af høj kvalitet. Det er bedre for udsatte småbørn at komme i vuggestue end at være hjemme, for vuggestuen har pædagoger, der er uddan-

Børn fra udsatte familier har brug for plads i vuggestuer af høj kvalitet med de dygtigste pædagoger, der kan give dem det læringsfremmende samspil, de mangler hjemmefra.

Charlotte Ringsmose, psykolog, professor på DPU

net i det vigtige helt tidlige relationelle samspil, som videre læring bygger på, og som de ofte ikke får nok af derhjemme. Men vuggestuerne leverer det i dag ikke i tilstrækkelig grad, vurderer Charlotte Ringsmose.

– Børn fra udsatte familier har brug for plads i vuggestuer af høj kvalitet med de dygtigste pædagoger, der kan give dem det læringsfremmende samspil, de mangler hjemmefra. Pædagogerne har på deres uddannelse lært om børns udvikling, men der er desværre store variationer i kvaliteten af de samspil, der tilbydes helt små børn i praksis.

Generelt er danske vuggestuer i verdensklasse, vurderer hun. Men de 15-20 procent udsatte børn er en stor og uløst udfordring. Her løser danske dagtilbud opgaven langt dårligere end dagtilbud i resten af Norden. Nye undersøgelser viser også, at kvaliteten af danske dagtilbud varierer meget, og at udsatte børns læring er to år bagud, når de når skolealderen.

Charlotte Ringsmose ser som mulig årsag, at det pædagogiske personale overbelastes i dagtilbud med mange udsatte børn:

– De udsatte behøver de mest veluddannede pædagoger og fleste ressourcer, men i praksis går det lige omvendt. Forskningen viser, at der sker en op-hobning af udsathed i bestemte områder og institutioner, hvor personalet derfor ikke kan nå samspillet med alle de børn, der har særlige behov. Og der er evidens for, at institutioner med trygge børn tiltrækker veluddannede pædagoger og flest ressourcer.

LYS I ØJNENE HVER DAG

Hun anbefaler politikerne at lave en spredningspolitik, som sikrer, at udsatte vuggestuebørn ikke er på stue med mange andre udsatte børn. Nogle kommuner gør det allerede på børnehaveområdet.

– Hvor det er muligt, bør politikerne sikre en jævn fordeling af udsatte børn i vuggestuerne, og det må og kan der findes spændende løsninger på. Eksempelvis kan man via boligpolitikken få unge studerende til at bosætte sig i ghettoområder.

Kommunerne bør også ofre ekstra ressourcer på at give de udsatte småbørn dygtige pædagoger, der har tid nok til dem.

– Det er dyrt, men rigtig godt givet ud – også økonomisk. Regningen for disse børns manglende læring kommer senere og er langt højere.

Hun understreger, at det er de voksnes og samfundets ansvar at sikre de mindste børn det relationelle samspil, de er afhængige af for at lære.

– Det kan *aldrig* blive barnets ansvar, og vi lader vores børn i stikken og ved overlade dem alt for meget til sig selv i deres svære udviklingsopgave.

Læreplanerne for danske dagtilbud ventes fremover at få større fokus på læring i hverdagen i institutionen, hvor institutionerne hidtil i perioder har arbejdet med udvalgte temaer. Det ser Charlotte Ringsmose som et lille skridt i den rigtige retning:

– At fokusere på det daglige læringsmiljø er et fremskridt, for det lille barn lærer hvert eneste minut. Men lad nu være med at gå i retning af anglo-amerikansk læsetræning; det har ingen effekt på den lange bane. Læring for de mindste opstår kun i et legende og glædesfyldt relationelt samspil, hvor de møder eksempelvis litteratur og sang og får pirret nysgerrigheden. De skal have lys i øjnene hver eneste dag. ●